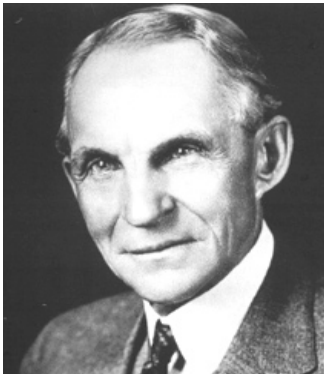




„Nie zamestnávateľ platí mzdu. Ten peniaze len riadi. To zákazník platí mzdu.“

Henry Ford

Obsah

Víťazi a porazení
str. 2

Šlamastika pokračuje
str. 3

Masová produkcia absolventov
str. 3

Koľko jadrových elektrární potrebujeme
str. 5

Rodovou rovnosťou za vyššie ceny?
str. 6

Ďakujeme Ben
str. 7

Prerodovaním k väčšiemu bohatstvu?
str. 9

Ako sa nerobí konsolidácia
str. 10

ECB v novom šate
str. 10

Čo takto zbierka na štadión?
str. 11

Esejistická súťaž - Aká je cena štátu a kto ju platí?
str. 12

INESS na Mont Pelerin Society v Prahe
str. 12

www.INESS.sk

Editorial

Richard Ďurana



Dianie na Slovensku počas uplynulých dní a týždňov prebilo naliehavosť európskych problémov. Iste, euro je jedným z dôvodov súčasnej európskej dlhovej krízy, tým ďalším a nemenej dôležitým je aj dramatický rast vládnych výdavkov a prebujený štát sociálneho blahobytu v krajinách Európskej únie. Od všetkých krajín Brusel očakáva skrotenie deficitov a rozvrátených verejných financií. Existujú v zásade len dva prístupy – 1. zvyšovanie príjmov (daní, odvodov, registračných poplatkov, atď.) a 2. znižovanie výdavkov. My už dnes vieme, že slovenská vláda si vybrala tú ľahšiu cestu. Namiesto odstraňovania nádorov v podobe plytvania s verejnými zdrojmi zvolila do nich ešte intenzívnejší prísun živín. A tie budú v našom hospodárstve stále čeliať dôsledkom hospodárskej krízy chýbať ako soľ.

Tejto nanajvýš dôležitej téme sa venujeme vo viacerých článkoch tohto čísla. Vzhľadom na skutočnosť, že teraz sa rozhoduje o tom, ako bude vyzeráť slovenské hospodárstvo v najbližších rokoch, sa INESS rozhodol do verejnej diskusie prispieť aj zorganizovaním **medzinárodnej konferencie s názvom Zoči – voči deficitom**, na ktorú vás týmto pozývam. Vystúpia na nej zahraniční i domáci politici i nezávislí zahraniční a domáci experti a spoločným menovateľom ich príspevkov bude hľadanie možností úspor a príkladov obmedzovania výdavkov vo verejných financiách. Viac informácií o rečníkoch,

programe i o tom, ako sa na konferenciu prihlásiť nájdete na tejto a nasledujúcej strane. Na konferencii tiež predstavíme najnovšiu publikáciu INESS o tom, kde hľadať priestor na úspory v dávkach štátnej sociálnej podpory.

INESS v tomto roku tak ako aj počas uplynulých štyroch rokov posielala na viac než 300 stredných škôl na celom Slovensku učiteľský balíček Cena štátu obsahujúci známy plagát Vesmír verejných výdavkov, offline verziu tejto stránky, prezentáciu i návod, ako Cenu štátu používať vo výučbe. V tomto roku sme v spolupráci s Nadáciou Intenda pripravili pre stredoškolských študentov **esejistickú súťaž na tému Aká je cena štátu a kto ju platí?** Traja víhercovia získajú atraktívne ceny. Výzvu posielame aj učiteľom, a ak by sa náhodou cez nich k vašim ratolestiam nedostala, nájdete ju aj na strane 12 v tomto čísle Market Finesse.

Do pozornosti vám dávam aj posledný INESS Policy Note nazvaný **Penzijný systém, kam SMERU-ješ?**, ktorý nájdete na stránkach www.iness.sk.

V tomto čísle nájdete veľa zaujímavých článkov a ja vám prajem príjemné a inšpiratívne čítanie.

Richard Ďurana

INESS

Vás pozýva na medzinárodnú konferenciu

Zoči-voči deficitom

9. október 2012, Park Inn Danube Bratislava

Význam a možnosti rozpočtovej konsolidácie na strane výdavkov

Remigijus Šimašius, minister spravodlivosti, Litva
Mojmír Hampl, vice-guvernér ČNB, Česká republika
Martin Filko, riaditeľ IFP, Slovensko
Kaetana Leontjeva, Lithuanian Free Market Institute, Litva
Petar Ganev, Institute for Market Economics, Bulharsko
Aleš Rod, Liberální institut, Česká republika
Radovan Ďurana, INESS, Slovensko

R.S.V.P. do 8.10. 2012 na <http://goo.gl/Va0eB>

Viac informácií na tel. čísle 02 54 410 945

alebo e-mailom na katarina.korbelova@iness.sk

Partneri

Friedrich Naumann
STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**
REPUBLIKOVÁ UNIA
RÚZ
ZAMESTNÁVATEĽOV

Mediálni partneri

DENNÍK
SME
TREND
Týždenník o ekonomike a podnikaní



Pozvánka na medzinárodnú konferenciu Zoči-voči deficitom

Inštitút INESS ako organizátor si Vás dovoľuje pozvať na medzinárodnú konferenciu Zoči-voči deficitom, venovanú nanajvýš aktuálnej téme – rozpočtovej konsolidácii. Konferencia sa uskutoční **9. októbra** v konferenčných priestoroch hotela **Park Inn Danube v Bratislave**.

V roku 2011 výdavky vlád EÚ stagnovali, čo predstavuje výnimku za posledných 10 rokov. Ani kríza nevedla k zníženiu výdavkov, dochádza akurát k spomaleniu ich rastu. Deficit je tak postupne znižovaný hlavne rastom príjmov, ktoré už prekročili predkrízovú úroveň.

Cieľom konferencie je diskutovať o forme konsolidácie verejných rozpočtov, o nevyužitých možnostiach znižovania verejných výdavkov, či dopadoch zvyšovania daňového zaťaženia obyvateľstva v jednotlivých krajinách.

Politický panel

Remigijus Šimašius, minister spravodlivosti, Litva

Mojmír Hampl, vice-guvernér Českej národnej banky

Martin Filko, riaditeľ Inštitútu finančnej politiky Ministerstva financií SR



PROGRAM

14:00 – 15:30 Prezentácie a diskusia – nezávislí experti

15:30 – 15:50 Prestávka

15:50 – 17:30 Prezentácie a diskusia – politickí reprezentanti

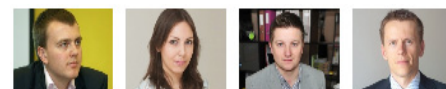
Expertný panel

Petar Ganev, Institute for Market Economics, Bulharsko

Kaetana Leontjeva, Lithuanian Free Market Institute, Litva

Aleš Rod, Liberálny inštitut, Česká republika

Radovan Đurana, INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, Slovensko



Budeme radi, ak využijete túto možnosť a zúčastníte sa konferencie. **Závazne prihlásiť sa je možné na tejto stránke.** Vstup na konferenciu je bezplatný.

Ďakujeme sponzorom a mediálnym partnerom!

Friedrich Naumann
STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**

REPUBLIKOVÁ ÚNIA
RÚZ
ZAMESTNÁVATEĽOV

TREND
Týždenník o ekonomike a podnikaní

DENNÍK
SME

Víťazi a porazení

Martin Vlachynský

V posledných týždňoch sa začínajú množiť informácie o investičných stimuloch pre rôznych investorov. Samsung, Mondi, IBM či ZKW patria medzi najznámejšie ryby v 32-člennom zozname firiem, ktoré podali žiadosť o stimul.

Hneď na začiatok ujasnenie pojmov s dojmami. Je investičná pomoc vo forme daňovej úľavy nákladom pre daňových poplatníkov? Áno, je. Reálne totiž nie je rozdiel medzi tým, ak vám niekto vezme sto eur a vzápätí ich vráti alebo ich nevezme vôbec. Ak totiž neklesnú celkové výdavky, na dieťa, ktorá takto v rozpočte vznikne, sa musia vyskladať ostatní. Verejná správa má na to dokonca špecifický výraz – „daňový výdavok“.

Tisíc menších investícií

Investičné stimuly sú nástroj s negatívnym dosahom na spoločnosť a ekonomiku. Vôbec pritom nejde o to, akú majú investície „pridanú hodnotu“, nech už toto spojenie znamená čokoľvek. Jednoduchá logika vraví, že ak by boli investície, na ktoré majú ísť stimuly, výhodné a vytvárali nejakú „pridanú hodnotu“, zaplatili by sa samy z budúcich výnosov a nepotrebovali by žiadnu pomoc.

Základný problém je, že žiadna metodika nedokáže určiť, či táto alebo oná investícia bude lepšia ako tisíc menších investícií, ktoré by spravili napríklad živnostníci, ale sa neuskutočnia, lebo peniaze od nich budú presunuté. A nejde o prehánanie – zvýšenie odvodov živnostníkom má priniesť päťdesiat

miliónov eur, zmeny v daňovom zákone ďalších dvadsať miliónov. Investičný stimul pre Mondi a ZKW má byť spolu 45 miliónov, čiže celý výnos od živnostníkov pôjde k nim.

Investičné stimuly pracovné miesta nevytvárajú, ony ich prerozdeľujú. A keďže ich prerozdeľujú od efektívnejších podnikateľov (ktorých činnosť nepotrebuje vládne stimuly) smerom k menej efektívnym (ktorých podnikateľská činnosť stimuly na prežitie potrebuje), znamená to pre celú ekonomiku stratu produktivity, a teda aj čistú stratu pracovných miest.



Správne riešenie je jednoduché. Namiesto daňovej úľavy pre tri-štyri firmy znížiť daňovú sadzbu, hoci nepatrne, pre čo najširšie spektrum subjektov. Rovnaká logika platí aj pri takzvanom preťahovaní investorov medzi krajinami, teda bitkou o to, kto väčším sti-

mulom k sebe priláka novú fabriku. Opäť sa na to nepoužije hrniec zlata nájdený na konci dúhy, ale peniaze ostatných podnikateľov a zamestnancov.

Ak Poliaci chcú zo svojich peňazí dotovať náklady medzinárodnému výrobcovi televízorov, nech to spravia. Pre nás to bude znamenať lacnejšie televízory z Poľska a ušetrené peniaze sa nestratia, ale použijú v našej ekonomike na niečo iné.

Čo štát nevie

Na záver malé zamyslenie. Nie je ironické, že na jednej strane pri vybraných investíciách vláda uznáva, že ich dusia dane a znižuje im daňovú záťaž, aby prežili a investovali, no na strane druhej celej ekonomike dane zvyšuje? Bude to tým, že manažéri v Mondi či ZKW sú dáki divní a nevedia si s vyššími daňami poradiť, zatiaľ čo zvyšok Slovenska ich s úsmevom zvládne (či dokonca nás vyššie dane budú motivovať vytvárať vyšší zisk, ako prednedávnom povedal istý ekonomický poradca)?

Ja myslím, že týmto to skutočne nebude. Štát by sa nemal hrať na podnikateľa a deliť investorov na víťazov a porazených. To mu totiž nejde. No pochváľiť sa na verejnosti so 400 zachránenými pracovnými miestami v jednom meste je jednoduchšie ako predať úspech niekoľko tisíc živnostníkov a dohodárov roztrúsených po celom Slovensku.

SME, 19.9. 2012

Šlamastika pokračuje

Juraj Karpíš



Máme za sebou ďalšie kľúčové zasadanie rady guvernérov ECB. Trhy sa nadchli, Nemci zatínajú zuby. Pritom sa vlastne nič nové neschválilo.

.namietate, že už to minulé zasadnutie malo byť kľúčové? Namietate síce správne, no zbytočne. Rastúca koncentrácia „kľúčových“ zasadaní ECB, európskych summitov či rozhodnutí ústavných súdov je dobrým indikátorom ustavične zhoršujúcej sa šlamastiky, v ktorej sa eurozóna nachádza.

.draghiho akcia

Očakávanie pred posledným rozhodnutím rady boli naozaj veľké. Oficiálne miesta pred zasadáním šířili klebety o „neobmedzených nákupoch“ a „stanovení stropov“ na úroky na dlhopisoch problematických krajín. Neúčasť guvernéra ECB Maria Draghiho na pravidelnom stretnutí svetových centrálnych bankárov v americkom Jackson Hole, oznámená na poslednú chvíľu z „pracovných dôvodov“, sa interpretovala ako signál usilovnej práce na záchrane eurozóny.

Ku TARP, QE, QE2, SMP, EFSF, EFSM, ESBPF, ESM, LTRO, TWIST tak pribudla po zasadaní ECB ďalšia skratka v rade magických riešení krízy centrálnymi bankami a štátmi. Zahmlievanie podstaty problému a odkladanie riešenia do budúcnosti sa odtiaľ bude volať OMT - Outright Monetary Transactions (priame monetárne transakcie).

V rámci tohto programu bude môcť ECB nakupovať štátne dlhopisy problematických krajín so splatnosťou jeden až tri roky – potenciálne bez obmedzenia objemu. Týmto novým programom chce ECB údajne zabezpečiť „nezvratnosť eura“. Nákupy však bude podmieňovať účasťou krajiny, ktorej dlhopisy má ECB nakupovať, v programe eurovalov alebo inom programe, ktorý schvália členské krajiny eurozóny. Cieľom je, aby krajina pod externou kontrolou implementovala kroky, ktoré smerujú k náprave makroekonomickej situácie. V prípade, že stanovené podmienky

krajina nebude plniť, ECB nákupy OMT údajne zastaví. Na rozdiel od nákupov dlhopisov americkým FED-om sa majú nákupy OTM sterilizovať, to znamená, že ECB novovytvorené eurá, ktoré použila na nákup dlhopisov krajín, stiahne z inej časti ekonomiky cez úložky alebo predaj pokladničných poukážok. OMT by tak nemal viesť k rastu peňažnej zásoby, iba k socializácii rizika, ktoré vyplýva z nesplatenia týchto dlhopisov medzi obyvateľov eurozóny.

.SMP vs. OMT

Finančné trhy boli z oznámenia v eufórii, no zverejnené detaily naznačujú, že ide len o trochu upravenú variáciu už existujúceho Securities Markets Programme (SMP). V rámci neho ECB nakupovala dlhopisy Grécka, neskôr Talianska či iných krajín už od roku 2010 (objem k dnešnému dňu vyše 200 miliárd eur). Dokonca možno argumentovať, že SMP bol flexibilnejší ako OMT, keďže nákupy v rámci neho formálne nepodmieňovalo plnenie konkrétnych podmienok. V rámci SMP sa nakupovali aj talianske dlhopisy bez toho, aby Taliansko oficiálne žiadalo o pomoc. Áno, ECB síce stanovila určité podmienky a nakoniec aj vykopla bonvivána Silvia Berlusconiho z premiérskej stoličky a dosadila svoju technokratickú figúrku, no iba na základe nejasných osobných rozhodnutí čelných predstaviteľov EÚ. SMP vznikom OMT končí a dlhopisy, ktoré sa v rámci tohto programu nakúpili, sa budú držať do splatnosti.

ECB sa pri OMT snažila ošetriť aj problém, ktorý pri SMP predstavoval strieľanie do vlastnej nohy. ECB mala totiž po nákupe dlhopisov pozíciu privilegovaného veriteľa, čo zhoršovalo postavenie ostatných veriteľov a paradoxne viedlo k rastu rizika na zostávajúcich dlhopisoch a znižovaniu dopytu po nich. Grécke dlhopisy, nakúpené v rámci SMP, boli napríklad chránené pred reštrukturalizáciou počas posledného gréckeho bankrotu.

Štátne dlhopisy nakupuje za novovytvorené eurá centrálna banka. A nie je to náhodou financovanie štátov centrálnou bankou, čo zakazujú zmluvy o fungovaní EÚ? Podľa ECB nie. Ak vraj vy predávate svoje dlhopisy Ferovi, a Fero ich následne predáva producentovi peňazí, podľa ECB nedochádza k vášmu financovaniu monetárnou autoritou. Výnimkou v akceptovaní tejto podivuhodnej logiky je Nemecko. Šéf Nemeckej centrálnej banky Jens Weidmann bol jediným hlasom proti schváleniu OMT a Bundesbanka reagovala na zasadanie rady celkom nezvyčajne vlastnou tlačovou správou, kde opatrenia prirovnáva k „financovaniu vlád tlačím bankoviek“ a varuje, že monetárna politika sa stáva slúžkou fiškálnej politiky. Nemecký Die Welt píše o tom, ako „finančné trhy oslavujú smrť Bundesbanky“ a pre Nemecko sa začína „nočná mora“ z neobmedzených nákupov dlhopisov.

.bude horšie

OMT, čiže oprášené SMP bez formálneho limitu, určite nemožno považovať za riešenie, ale iba za ďalšie z nekonečného radu opatrení na „kupovanie času“. V znižovaní úrokov problematických krajín v minulosti SMP príliš nefungovalo, nie je preto celkom zrejmé, prečo by malo fungovať OMT. Ani to nezastaví odliv vkladov zo Španielska, nenaplní štátne pokladnice, nepomôže zavádzať bolestivé štrukturálne reformy či úsporné opatrenia. Práve naopak. Odzbrojením dlhopisových trhov a elimináciou ich tlaku OMT odstráni múr, ku ktorému musia byť politici v Taliansku, Španielsku či iných krajinách pritlačení, aby konečne robili extrémne nepopulárne kroky. OMT teda zhoršuje situáciu a zvyšuje náš konečný účet za euro. Navyše sa ECB, volajúca po fiškálnej centralizácii, nebadane transformuje na voličmi nelegitimizovaný nástroj silenej európskej integrácie.

.týždeň, 8.9. 2012

Masová produkcia absolventov

Radovan Ďurana



Na začiatku milénia bol v Českej republike podiel vysokoškolsky vzdelaných ľudí v populácii 30–34 ročných 13,7 %. Na Slovensku bolo titulov ešte o tretinu menej, diplom mal v ruke len každý deviaty tridsiatnik. Potom prišlo plánovanie veľkých zajtrajškov. Najprv neúspešná lisabonská stratégia, ktorá sa asi nedostane ani do učebníc histórie, a potom aktuálna vízia Európy 2020 a jej veľké vzdelávacie ciele.

Západný breh rieky Moravy by chcel titul každého tretieho tridsiatnika, východný je odvážnejší, vysokoškolákov by malo byť 40 %. V odvážnych cieľoch sú Slováci skutoční

majstri. Oproti stavu v roku 2010 sa musia zlepšiť už „len“ o 81 %, ČR o 57 %. Hľadanie rácia v arbitrážnych kvantitatívnych cieľoch by bolo stratou cenného času. Pozrime sa však, ako sa ich darí plniť.

Hoci je cieľ stanovený na rok 2020, de facto je aktuálny už dnes – 10 rokov predtým, keďže väčšina vysokoškolákov študuje hneď po strednej škole vo veku 20–24 rokov. 40 % danej päťročnej kohorty predstavuje zhruba 170-tisíc ľudí. Minulý rok promovalo na Slovensku takmer 70 tisíc študentov (bakalárov + vyššie stupne). Pri zachovaní tohto tempa, a počet súčasných študentov tomu nasved-

čuje, by mal byť teda požadovaný cieľ splnený. Ako sa podaril tento zázrak?

Kombináciou mnohých nástrojov. Kvázi-bezplatné štúdium na vysokej škole (pre väčšinu študentov): dotácia z verejných zdrojov sa pohybuje okolo 2 000–3 000 eur ročne na študenta. Vyššia dostupnosť prospechových a sociálnych štipendií. Zvyšovanie nárokov pre získanie práce, či vyššej mzdy vo verejnej správe (čo vytvorilo veľký dopyt po externom štúdiu). Vyššia atraktivita štúdia vo forme zahraničných študijných (často dovolenkových) pobytov. A v neposlednom rade výhodné daňovo odvodové zaťaženie práce

študentov, ktorí nemusia platiť zdravotné odvody, a donedávna sa im do výpočtu dôchodku počítalo aj obdobie „ťažkého“ štúdia.

Spoločný menovateľ – nízke nároky

V širokej aj odbornej verejnosti však rezonuje iný spoločný menovateľ – nízke nároky vysokého školstva. Priame meranie kvality vzdelania je komplikovanou, chůlostivou záležitosťou. Verejnosť dospela k tomuto menovateľu na základe nepriamych indícií, ktorým však nemožno vždy automaticky priradiť znamienko +/- (na čo upozorňujem v zátvorkách). Nie je to len rastúci počet káuz, v ktorých dochádza k spochybneniu získaného titulu, či obhajoby práce (relatívny výskyt plagiatov môže byť rovnaký ako pred desiatimi rokmi). Ani masa študentov, porovnávaná s 10-ročným odstupom nie je rovnakej kvality, a nielen kvôli nemennej štruktúre rozloženia talentov a IQ v spoločnosti. Pred rokom 2000 bolo ukončenie štúdia trojročným, bakalárskym titulom zriedkavosťou, väčšina vysokoškolákov absolvovala po dlhšom štúdiu (hoci to implicitne neznamenalo náročnejšie štúdium). Ďalším indikátorom je nárast počtu študentov na učiteľa. Podľa dostupných štatistík sa zdá, že za posledných desať rokov zvýšili vysokoškolskí učitelia produktivitu práce o 34 %. Na Slovensku sú bežným javom učitelia, ktorí zvládajú dva plnohodnotné pracovné úväzky naraz, niektorí dokonca aj štyri. Popri tom sa samozrejme v rovnakej miere „venujú“ vedeckej práci. S rastúcim počtom študentov nekoreluje rast počtu citácií. Ďalším nepriamym indikátorom je nárast výdavkov na vysoké školstvo, ktorý nekorešponduje s takmer 100% rastom počtu študentov a súčasným rastom cien a priemernej mzdy v hospodárstve.

Povedzme, že nájdeme dostatok argumentov na to, aby sme mohli konštatovať nízku kvalitu vedomostí a schopností súčasných

absolventov. Znamená to, že by štát mal zdvihnúť bariéry vstupu? Po prvé tak nemôže urobiť, aby neohrozil plnenie veľkolepého cieľa. Po druhé, i napriek pochybným kauzalitám medzi získaným vzdelaním a šancou na dobre platenú prácu (málo študentov pracuje v odbore, ktorý vyštudovali), majú vysokoškoláci zatiaľ vyššie platy a vyhýba sa im nezamestnanosť. Pracovný trh zjavne odmeňuje tých, ktorí preukázali schopnosť za tri dni naštudovať nepoužiteľné, spracovať 70 stránkov, väčšinou bezvýznamný výstup s titulom diplomová práca, vedľa sa prispôbiť autoritám, či jednoducho vyraziť za hranice svojho mesta, krajiny a mať trochu predstavu o živote vo svete. Pokiaľ titul, aj bez zodpovedajúcej kvality vzdelania, otvára možnosti, poskytuje spoločenské výhody, vstup do sociálnych sietí, nemal by byť vzácnym statkom vďaka umelej regulácii. Jeho získanie by malo byť dostupné každému (nie však bezplatne), dokonca bez nároku na maturitnú skúšku.



Trhová hodnota titulu klesá

Trhová hodnota tohto signálu – titulu z vysokej školy – pritom prirodzene klesá s rastúcim počtom ich držiteľov. Pre mnohých začínajúcich, či práve vzdelávajúcich sa študentov to môže znamenať nemilé prekvapenie. Pociťujú ho už teraz mnohí absolventi

predovšetkým humanitných odborov, ktorí podstatne dlhšie hľadajú prvú prácu, ako tomu bolo pred rokmi. Zrazu zistia, že čas zabíjajú nepoužiteľným vzdelávaním ich pripravil o získavanie praktických vedomostí a zručností v reálnom svete.

Ako teda neobmedzovať prístup ku vzdelávaniu a zabezpečiť aj akú takú kvalitu? V Estónsku sa rozhodli plánovať počet potrebných absolventov daných odborov. Bezplatne študujú v rámci limitu tí najlepší, ostatní si musia platiť (v Estónsku plnia 40% podiel vysokoškolákov už teraz). Jedná sa tak o systém, ktorý aspoň čiastočne umožňuje merať efektivitu štátom vynaložených peňazí (na rozdiel od neadresnej plošnej dotácie). Ani ten nie je ideálny, však predpovedať požiadavky trhu práce na 5–7 rokov dopredu vyžaduje do istej miery astrologické schopnosti. Rovnako vzniká prirodzene otázka, prečo najlepší, s najvyššou pravdepodobnosťou dobre plateného zamestnania, študujú zadarmo.

História už mnohokrát ukázala, že komplexné rozhodnutia je lepšie nechať na tých, ktorí výnosy ale aj náklady rozhodnutia budú niesť, a to aj v prípade dlhodobých investícií. Hoci to mnohým nebude znieť prijateľne, trh si vie poradiť aj s kvalitou vzdelávania, o čom svedčí napríklad cenová a kvalitatívna diferenciácia jazykových kurzov. Proces deregulácie vzdelávania bude dlhý a zložitý, ale súčasný drahý a nepružný systém zmenu potrebuje. Príškrtý trh so vzdelávaním potrebuje vyššiu diferenciáciu, ktorú musí určovať spotrebiteľ – študent. Aby na škole nesedel účtovník rovnako dlho ako jadrový fyzik. Prvým krokom by mohlo byť práve zrušenie nezmyselných arbitrárných cieľov (40%) a kritérií (min. 3 roky štúdia), ktoré garantujú deformácie trhu so vzdelávaním.

Cl Time, 10.9. 2012

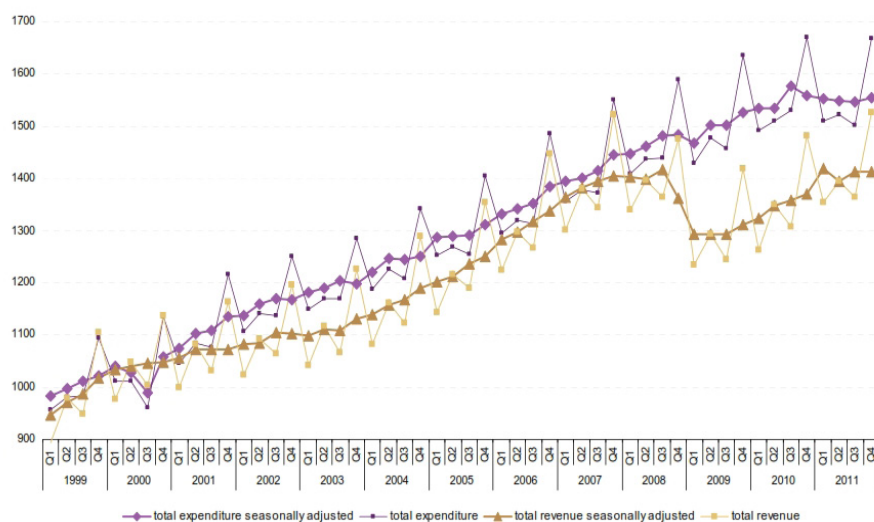
Porovnanie

Ufahovanie opaskov, šetrenie, škrt. Zdajú sa vám tieto slová až príliš povedomé? Posledných niekoľko rokov ich neustále počujeme z médií či z úst politikov. Európa si vraj utiahla opasok a rozhodla sa škrtiť a šetriť. Kroky, ktoré menia výsledky volieb a vyhľadávajú do ulíc desaťtisíce demonštrantov od Lisabonu až po Atény.

Aká je však realita? Graf Eurostatu znázorňuje agregovaný vývoj vládnych príjmov a výdavkov za celú európsku dvadsaťsedmičku. Ako je vidieť, zatiaľ čo príjmy sa vplyvom krízy prudko prepadli, vládne výdaje len zmiernili svoj rast. V Európe neprebíha vlna šetrenia ani škrtov, len spomalenie rastu miňania. Zároveň sa ukazuje, ako veľmi sa roztvorili nožnice medzi príjmami a výdajmi verejného sektora, ktoré nepôjdu zavrieť bez radikálnej zmeny vnímania úlohy verejného sektora.

Zdroj: Eurostat

Figure 5: EU-27 quarterly government revenue and expenditure, in billions of euro, seasonally adjusted and non-adjusted data, 1999Q1-2011Q4



Source: Eurostat (online data code: gov_q_ggna, seasonally adjusted data: Eurostat estimates)

Koľko jadrových elektrární potrebujeme

Martin Vlachynský



Po Fukušime sa diskusia o energetických zdrojoch zmenila na zúrivý boj odporcov jadra proti často podobne odhodlaným obrancom jadrovej energie. Debata o takých významných projektoch, ako sú elektrárne, by sa nemala stať duelom buď – alebo.

Po niekoľkých rokoch protestov vrátane hladovky deviatich matiek Rakúšania na jeseň 1978 rozdielom necelého percenta v politicky zneužitom referende rozhodli, že čerstvo vybudovaná jadrová elektráreň Zwentendorf sa nespustí. Vyhodili tak 14 miliárd šilingov a zároveň zákonom zarazili akýkoľvek ďalší rozvoj jadrovej energetiky v krajine. Pozorosti ušiel len univerzitný reaktor vo viedenskom Prátri, ktorý funguje dodnes. Pri tom je však z podstaty jeho dizajnu nemožné roztavenie paliva.

Svet si pri tomto nie práve lacnom rozhodnutí ani veľmi neklepal na čelo, keďže o štyri mesiace sa stala nehoda v americkej elektrárni Three Mile Island, ktorá bol v dovtedajšej histórii druhou najväčšou jadrovou nehodou. Mimochodom, najväčšou bola Kyštymská nehoda z roku 1957, o ktorej však zo Sovietskeho zväzu uniklo len minimum informácií. Minuloročná havária v japonskej Fukušime odštartovala novú vlnu protijadrového sentimentu. V Japonsku sa postupne zastavilo všetkých 50 reaktorov a v máji ostala krajina bez jadrovej energie – prvý raz po 42 rokoch. V júli dva z reaktorov opäť začali produkovať elektrinu, no jadrová energia v tejto krajine zažíva krušné časy. Podobne aj Nemecko sa pod vplyvom katastrofy rozhodlo natrvalo zavrieť osem reaktorov a vláda v Berlíne posilnila odhodlanie spraviť Spolkovú republiku do roku 2022 bezjadrovou.

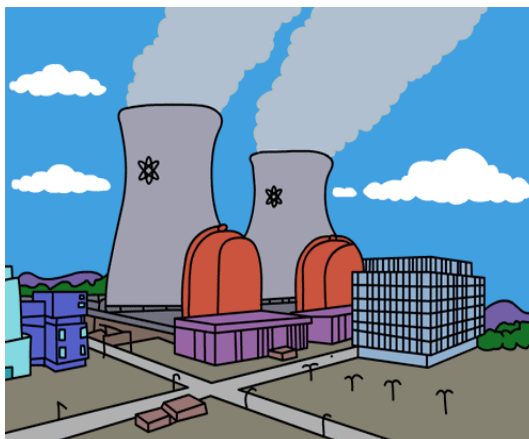
Na tomto základe by sa mohlo zdať, že tempo rozvoja nukleárnej energie sa spomalí. No realita tomu zatiaľ nenasvedčuje, skôr naopak. Vo svete je momentálne 433 funkčných reaktorov. Ďalších 65 je vo výstavbe, 158 vo fáze plánovania a 329 navrhnutých. Samozrejme, plán je jedna vec a realita druhá. Veď napríklad podľa koncepcie z 80. rokov malo byť dnes v Československu 22 reaktorov v siedmich jadrových elektrárňach a niekoľko jadrových teplární. Zároveň prichádza k priebežnému vyradovaniu reaktorov či už z technických, alebo politických príčin. V posledných dekádach výstavba jadra stagnovala a medzi rokmi 1996 až 2009 sa reálne zvýšil počet reaktorov o šesť. No zdá sa, že sa chystá nová renesancia. World Nuclear Association odhaduje, že do roku 2030 sa počet reaktorov vo svete zvýši o 142. Len v Číne je momentálne vo výstavbe 26 reaktorov, 51 je plánovaných a 120 navrhnutých. Letný pohľad na svetovú mapu naznačuje, kde všade môžeme očakávať novú výstavbu.

Celá Južná Amerika má len tri reaktory a Afrika jeden jediný.

Jadro nie je lacné

Slovensko je v oblasti jadrovej energetiky výnimočne jednotné. Prakticky všetky významnejšie politické strany deklarujú jadrovej energetike podporu, alebo prinajmenšom nedeclarujú odpor. Podobne aj v rámci verejnosti existujú len malé a prakticky neviditeľné ohniská odporu. Popri hokejistoch, prírode a ľudovkách je teda výstavba „atómiak“ u nás akousi otázkou národnej hrdosti, dôkazom, že „aj my na to máme.“ Bolo by už načase, aby sa do energetickej koncepcie u nás vnieslo robustnejšie ekonomické ráció.

Nechajme bokom bezpečnosť prevádzky, ku ktorej sa patrí vyjadrovať jadrovým fyzikom



a konštruktúrom. Otázka na ekonóma znie, nakoľko sú jadrové elektrárne výhodné. Prevádzkové náklady na výrobu elektriny sú minimálne, len o trochu vyššie, ako pri vodných elektrárňach, kde voda padá do turbín „zadarmo“. Problém je, že náklady na ich výstavbu sú obrovské. V menších ekonomikách (ako napríklad tá naša) väčšinou ide o jedno z najväčších investičných rozhodnutí, ktoré kladie veľké nároky na verejné zdroje – alebo aspoň na budúce zdroje vo forme garancií.

K obrovským investičným nákladom (minimálne 4 miliardy eur) treba prirátat špecifické náklady na prevádzku, ako je zabezpečenie fyzickej ochrany objektov a paliva pri transporte. A najmä zaistenie bezpečnosti ako takej. Každá drobnější chyba si vyžaduje odstávku, pričom niektoré môžu znamenať nečakaný výpadok príjmov na mnoho mesiacov, ako sa momentálne deje napríklad v belgickej elektrárni Doel, ktorú museli pre praskliny na reaktorových nádržiach odstaviť. Nemôžeme zatvárať oči ani pred najväčším rizikom, teda vážnou haváriou, ktorá si vynúti predčasné ukončenie prevádzky a stratu utopených investícií. Nakoniec, sami sme to zažili. Elektráreň A1 v Bohuniciach

fungovala len sedem rokov a od roku 1979 až dodnes prebieha jej likvidácia.

Apropo, likvidácia. Náklady na vyradovanie predstavujú okolo štvrtiny nákladov na výstavbu, a to bez nákladov na likvidáciu či spracovanie samotného vyhoreného paliva. Životnosť elektrárne je teoreticky niekde medzi 30 až 60 rokmi. Po príklad, že sa často končí dokonca pod spodnou hranicou, nám opäť stačí odskočiť si do Bohuníc, kde sa V1 odstavila po 28 rokoch prevádzky.

Jadrové a tepelné elektrárne zároveň musia bojovať s novým nepriateľom. Investície do obnoviteľných zdrojov s garantovanou cenou výkupu sú zlatou baňou a vytlačujú voľné zdroje z iných energetických investícií. Len v Nemecku sa na ne vynaložilo okolo 100 miliárd eur, za ktoré mohlo byť postavených niekoľko jadrových či desiatky tepelných elektrární.

koľko elektriny vlastne potrebujeme?

Aktuálne sa u nás dokončujú bloky 3 a 4 v Mochovciach. Pôvodné projektované náklady 1,3 miliardy eur sa vyšplhali na 3,4 miliardy. Nie div, výstavba aj s prestávkou trvá už 27 rokov. Hoci ju financuje ENEL, daňový poplatník na ňu prispieva dividendami zo štátneho podielu, ktoré ostávajú minimálne do roku 2014 vlastníkom. V pláne je aj výstavba jedného či dvoch nových blokov v Jaslovských Bohuniciach. Stáť by mala okolo 4 až 6 miliárd eur a financovať by ju mali České energetické závody (ČEZ). Hustota výskytu podmienovacieho spôsobu v tomto texte naznačuje, aká je realita. Počiatkový odhad nákladov býva väčšinou len hanblivým nástrelom a štátom vlastný ČEZ sa do tejto investície nijako nehrnie. Doma ho vláda tlačí do výstavby dvoch blokov v Temelíne a ďalšieho v Dukovanoch, do ktorej sa mu, najmä z ekonomických dôvodov, tiež príliš nechce.

Nový jadrový zdroj bude podľa slovenskej aj českej strany údajne nevyhnutný, tak prečo sa doň investori nehrnú? Vyššie uvedené náklady sú prekážkou, ale prekonateľnou. Negatívny tón predošlých riadkov by čitateľa nemal mýliť – nie je určený samotnej nukleárnej energii, ale neekonomickému spôsobu, akým sa o nej rozhoduje. Množstvo analýz sa snažilo vyrátat náklady na výrobu 1 MWh elektrickej energie a vo väčšine z nich sa (v závislosti od metodológie) jadro ocitlo niekde v strede rebríčka nákladnosti, keď je podstatne lacnejšie ako napríklad solárna energia. Na druhej strane, ekonomickú efektívnosť paroplynovej a často aj uhoľnej energie nedosahuje – v prípade plynu dokonca ani po zarátaní emisných nákladov. Jednoducho, jedna vec je investovať do jadrových elektrární v Číne alebo Indii, kde sa desiatky

reaktorov poľahky stratia v mori dopytu sto-viek miliónov obyvateľov, posúvajúcich sa z chudoby do strednej vrstvy, a iné v maličkých krajinách v strede Európy. Aj tam by však ťažko vznikali v takom množstve bez štátneho financovania alebo aspoň záruk.

Spotreba elektriny na Slovensku ešte len pred piatimi rokmi prekonal úroveň z roku 1989. Odvtedy rastie len veľmi mierne, až stagnuje. Prognózy síce predpokladajú do roku 2030 nárast spotreby o 30 percent, no prognózy sa robia na to, aby boli nepresné. Napríklad prognóza vývoja spotreby elektrickej energie v roku 1996 dala pesimistický scenár spotreby v roku 2010 viac ako 35 TWh a optimistický viac ako 45 TWh. V skutočnosti sme nespotrebovali ani 30 TWh elektriny. Spotreba elektriny stagnuje nielen v súvislosti s prebiehajúcou krízou, ale aj vďaka klesajúcej energetickej náročnosti

slovenského priemyslu, ktorý na každé vyrobené euro HDP potrebuje menej a menej elektriny. K západoeurópskej úrovni nám však ostáva ešte dlhá cesta. Exportná pozícia Slovenska je momentálne zľahka prebytková a s nábehom nových blokov v Mochovciach bude export už výrazný. No mali by politici tlačiť na výstavbu ďalších a ďalších reaktorov len s cieľom vybudovať si pozíciu lokálneho exportéra? Kto natešene predpokladá, že začneme „zhaviť“ drôty k susedom a inkasovať peniažky, respektíve dividendy zo zisku, nemal by sa unáhlieť. Nielenže elektrinu nejde len tak presúvať ako jablká, ale je otázne, či ju niekto bude až tak veľmi chcieť. Nejde len o dôsledok krízy. Aj bruselský pioniersky záväzok, zraziť spotrebu energie do roku 2020 o 20 percent, môže znamenať, že spotreba v Európe bude stagnovať a ceny padať. Zachrániť by to mohol hladný

Balkán, no ten sa s výstavbou plynovodov Nabucco a South Stream dostane k lacnému zdroju energie.

Keď sme už pri plyne, postrehli ste spustenie paroplynovej elektrárne Maľženice? Otvárala sa bez veľkého krikú, stála okolo 400 miliónov eur (teda približne desatinu z toho, čo nás budú stáť dva bloky v Mochovciach) a má inštalovaný výkon 430 MW, takmer ako jeden mochovský reaktor. Na jej obsluhu stačí 30 ľudí.

Otázka teda nestojí, či jadro, alebo nie, ale koľko to stojí. Dať rozhodovanie o (ne)výstavbe ďalších zdrojov do rúk politikov miesto investorov môže byť pekne drahé. Kamená doba nám nehrozí. Pokiaľ bude dopyt po elektrine v budúcnosti rásť, vždy sa nájde niekto, kto naň dokáže efektívne odpovedať.

tyždeň, 1.9. 2012

Výdavky štátu

EÚ ľuďom: Pite rum!

Viac ako 30 000 oficiálnych zamestnancov EÚ (a niekoľko desiatok tisíc ďalších v rôznych pridružených agentúrach) zaručuje, že plejádá rôznych politík, podpôr, iniciatív a grantov bude skutočne pestrá.

Medzi tie exotickéjšie patrí podpora karibským výrobcom rumu. Výrobcovia tejto tradičnej trstinovej pálenky by mali v rámci balíka pomoci pre CARICOM (Caribbean

Community) dostať v rokoch 2008 -2013 70 miliónov EUR. Podpora liehovarského priemyslu v Karibiku bola obmedzená v roku 2010, ale podľa posledných informácií z apríla na základe podpísaného balíka dohôd opäť začne dostávať podporu. Malo by sa jednať o 7,7 milióna EUR.

Karibskí výrobcovia by pritom skôr ako peniaze európskych daňových poplatníkov potrebovali zrušenie podpory pre domácich výrobcov v cieľových krajinách ich exportu.



Rodovou rovnosťou za vyššie ceny?

Ján Dinga

Ceny poisťiek budú rásť. Môže za to prehnaný aktivizmus európskych byrokratov, ktorí sa rozhodli zasiahnuť tam, kde by štát nemal čo robiť.

Európsky súdny dvor prijal minulý rok rozhodnutie, podľa ktorého je zohľadňovanie pohlavia pri určovaní ceny poisťného v rozpore s Chartou základných práv Európskej únie. Na základe rozhodnutia súdu musia poisťovne členských štátov Európskej únie upraviť svoje ponuky tak, aby neboli diskriminačné, čo v praxi znamená zvýšenie ceny ponúkaných produktov pre menej rizikové

skupiny.

Ale poďme po poriadku. Uvedenú problematiku rodovej rovnosti upravovala smernica, podľa ktorej bolo možné ponúkať rovnaký poisťný produkt za rôznu cenu v závislosti od pohlavia, ak empirické dáta ukazovali, že pohlavie je pre vznik poisťnej udalosti dôležitý faktor.

Typickým príkladom sú mladí vodiči. Mladšie vodičky majú vo všeobecnosti menej dopravných nehôd ako mladí vodiči, málokto by preto namietal, aby mladšie vodičky platili nižšie poisťné.

Nie však Európsky súdny dvor a Európska komisia. Rozdielnu výšku považujú za natoľko neprijateľnú, že svojím rozhodnutím radšej spôsobia zvýšenie ceny poisťného nízkorizikových klientov. V praxi tak dochádza k dvojakej nespravodlivosti - nastane celkové zvýšenie cenovej hladiny poisťovania a čiastočné zníženie ceny pre rizikových klientov.

Ceny poisťiek pôjdu hore

Nejde pritom o drobné. Podľa nemeckého magazínu Finanztest ceny niektorých poisťných kontraktov po rozhodnutí európskeho súdu stúpili o viac ako 50 percent. Týmto novým pravidlom sa totiž narušá základný princíp poisťovania, pri ktorom je najdôležitejším faktorom zohľadnenie rizika každého klienta. Nová úprava musí byť implementovaná do 21. decembra 2012 a týka sa aj poisťovní pôsobiacich na Slovensku.

Očakávané zdražovanie poisťovania sa u nás môže prejaviť najmä pri cenách životných poisťiek. Na základe analýzy, ktorú dala vypracovať Európska federácia poisťovní a zaistovní, môže od budúceho roka zdražieť životné poisťenie pre ženy v Európe až o tridsať percent. Zdraženie rádovo o desiatky percent sa dá očakávať aj podľa vyjadrení niektorých slovenských poisťovní.

d'akujeme  sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

V Českej republike je životné poistenie pre ženy o desiatky percent lacnejšie ako pre mužov (pre prípad úmrtia mladšej ženy dokonca o 50 percent oproti prípadu úmrtia mladšieho muža). Od nového roku však bude táto cenová výhoda v mene rodovej rovnosti minulosťou.

Ešte väčšie dôsledky by mal zákaz zohľadňovať vek alebo zdravotné postihnutie. Ako upozorňuje Marek Jankovič zo Slovenskej asociácie poisťovní, antidiskriminácia ohrozuje samotnú podstatu poisťovníctva.

Diskriminácia antidiskriminačnou legislatívou

Uvedené rozhodnutie je typickým príkladom zasahovania štátu do oblasti, v ktorej narobí viac problémov ako úžitku. Rozdielne ceny či platy pre rôzne skupiny obyvateľstva sa nám nemusia javiť vždy spravodlivé.



Svet však nie je a ani nebude dokonalý a tento fakt by si mali uvedomiť aj eurobyrokrati. Vyjadrenie nespokojnosti v otázkach diskri-

minácie a rozdielného prístupu k zamestnancom či spotrebiteľom je preto najlepšie prenechať verejnosti. Táto je na podobné prípady v posledných rokoch čoraz citlivejšia.

Moderné technológie a sociálne siete umožňujú aj menším skupinám ľudí vyvíjať pomerne silný tlak, ktorý má na zmýšľanie topmanažérov omnoho väčší vplyv ako akékoľvek európske smernice alebo nariadenia súdu - ak sa firme potenciálni klienti alebo zamestnanci budú vyhýbať, môžu ovplyvniť jej postavenie na trhu.

Súdny aktivizmus v snahe vyriešiť tieto problémy často vykonáva prácu slona v porceláne. Antidiskriminačná legislatíva podobnými úpravami totiž najviac poškodzuje práve tých, ktorých by mala chrániť.

SME, 29.8. 2012

Cena štátu

Maastrichtský dlh verejnej správy prekročil 1 bilión Sk

Celková suma: 36 909 mil. Eur (odhad k 31.12.2012)

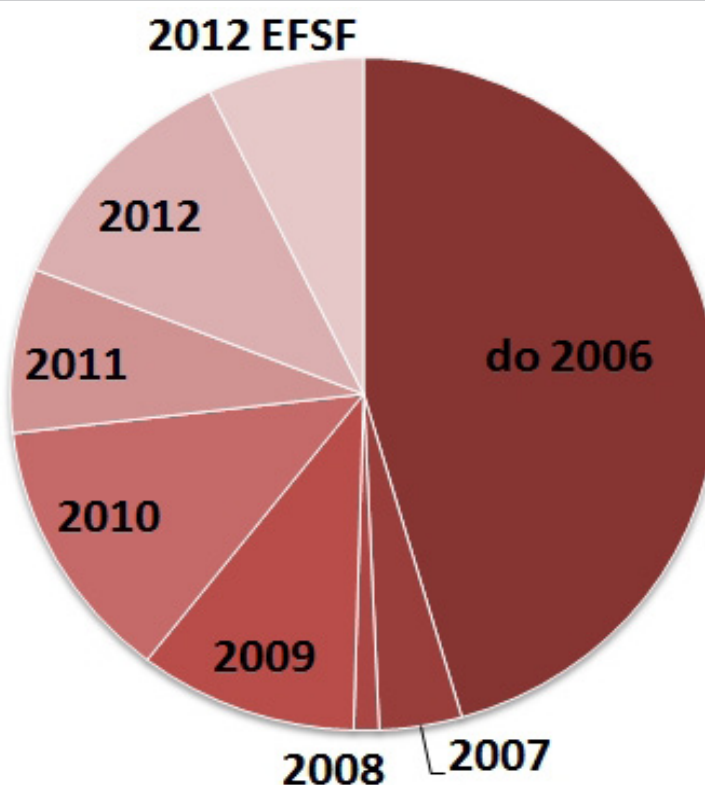
Suma na jedného občana: 6 830 Eur

Maastrichtský dlh verejnej správy by mal ku koncu roka 2012 dosiahnuť 36 909 mil. Eur, čo je o 6 999 mil. Eur viac ako vlani. V starej mene už prekonal hranicu 1 bilióna Sk.

Príspevok v aktuálnom roku, ku ktorému prispelo takmer celé politické spektrum vďaka striedaniu vlád, dosahuje 23%. Príčinou rastu je zadlžovanie (4 350 mil. Eur) verejnej správy okorenené o záväzky z účasti v eurovale (Ministerstvo financií odhaduje naše záväzky v EFSF ku koncu roka na 2 648 mil. eur). Prudký rast zopakoval rekordný rok 2010.

Za rok 2012 by teda mal dlh vzrásť o 23 % a od roku 2008, teda za 4 roky, o neuveriteľných 98 %.

www.cenastatu.sk

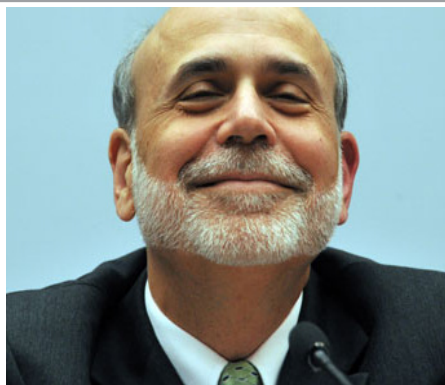


Ďakujeme Ben

Juraj Karpiš

Guvernér FEDu (americkej centrálnej banky) Ben Bernanke tesne pred americkými prezidentskými voľbami oznámil tretie kolo kvantitatívneho uvoľňovania - nakupovania aktív za novovytvorené peniaze. 40 mld. nových dolárov mesačne bude FED smerovať do reálného sektora cez nákupy hypotekárnych cenných papierov údajne dovtedy, kým sa nezlepší zamestnanosť v USA. Vzhľadom na nešpecifikovaný celkový objem a trvanie dostalo toto uvoľňovanie prezývku nekonečné.

Trochu zdravej skepsy ohľadom úspechu tohto nevídaného experimentu môže nazna-



čiť trojka za názvom. Predchádzajúce kolá, dva bilióny nových dolárov a ani štyri roky nulových úrokov FEDu ekonomiku nevyliečili. Tento krát to už ale musí vyjsť! Nezamestnanosť pritom skúšal FED vyliečiť infláciou už v sedemdesiatych rokoch. A keynesiánci sa po tomto neúspechu naučili nové slovo. Stagflácia. Ale inflácie sa vraj dnes netreba obávať. Napriek tomu, že peňažná zásoba narástla od roku 2008 o 80%, americké akcie sú na dosah historických maxím a ceny energií v oblakoch.

Je sa chlieb, nie bankovky. Vytlačenie no-



vých peňazí nevytvorí nové bohatstvo. Len sa prerozdeliť to existujúce. Od nezamestnaných, ktorí krvácajú na benzínke, k bohatým, ktorí vlastnia väčšinu finančných aktív profitujúcich z tejto politiky. Ben a jeho družina robia investovanie príjemnou a jed-

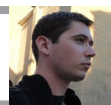
noduchou hrou. Komplikované sektorové analýzy? Prácný výber tých správnych titulov na neistom voľnom trhu? Pravidelná a hlavne predpovedateľná prílivová vlna štátnych monopolných peňazí zdvihne všetky loďky v prístave finančných aktív. Že tento pomýlený

Jánošík zabíja rabovaním sporiteľov budúcu produkčnú schopnosť ekonomiky, vadí málokomu. Veď ako povedal samotný Keynes, z dlhodobého hľadiska sme aj tak všetci mŕtvi.

SME, 24.9. 2012

Konsolidácia verejných financií po slovensky

Ján Dinga



Slovenský parlament nedávno schválil vládou navrhnuté opatrenia na stabilizáciu verejných financií. Cieľom je dostať ich deficit v budúcom roku pod 3% HDP, k čomu nás zaväzuje členstvo v eurozóne.

Snaha o skresanie deficitu na prijateľnú úroveň je rozhodne pozitívna a toto úsilie treba oceniť, aj keď čiastočne vyplýva z tlaku európskych inštitúcií. Problémom však ostáva spôsob, akým sa vláda konsolidáciu rozhodla dosiahnuť.

V časoch konsolidácie si vláda obvykle stanoví pomer očakávaného prínosu opatrení na príjmovej a výdavkovej strane, ktoré majú spolu priniesť potrebnú sumu. Minister financií Peter Kažimír preto v apríli oznámil, že na výdavkovej strane plánuje ušetriť tretinu celkového objemu prostriedkov. Dalo by sa povedať, že vzhľadom k pravidelným správam o nevýhodných štátnych nákupoch či zlatých padáčkach pre odchádzajúcich politických nominantov, mohol byť stanovený cieľ aj ambicioznejší. Štát by totiž dokázal nemalé prostriedky ušetriť aj poctivým auditom svojho fungovania a odstránením neefektívnosti.

Realita schválených konsolidačných opatrení však prekonala všetky očakávania (viď tabuľka).

Zo schválených opatrení teda vyplýva, že z vyše 300 miliónovej konsolidácie plánovanej na tento rok sú všetky len na príjmovej strane. Vláda bude šetriť účtovne, konsolidáciu budú platiť len firmy a daňoví poplatníci. Pozitívne to zatiaľ nevyzerá ani na budúci rok. K schváleným opatreniam vláda plánuje

Konsolidačné opatrenie	Príjmy (P) / Výdavky (V)	ESA95 (mil. eur)	
		2012	2013
Ďalšie vládou navrhované opatrenia			
1. Zmeny v sadzbách dane z príjmov - DPPO 23%; DPFO 19% a 25%	P	0,0	391,4
Zmeny v daňovom základe SZČO	P	0,0	20,2
Opatrenia schválené parlamentom			
2. Zmeny v druhom pilieri	P/V	215,0	716,5
3. Zvýšenie odvodových stropov na 5-násobok priemernej mzdy	P	0,0	125,6
4. Zvýšenie odvodov pre živnostníkov	P/V	0,0	49,1
5. Zmeny vo valorizácii dôchodkov	V	0,0	-0,2
6. Zvýšenie dane za registráciu motorového vozidla	P	5,9	27,8
7. Vyššie zdanenie hazardu	P	0,5	10,8
8. Vyššie zdanenie tabakových výrobkov	P	0,0	8,1
9. Zavedenie odvodov na dohody	P/V	0,0	137,7
10. Zmeny vo vyplácaní dávky v nezamestnanosti	V	0,0	4,5
11. Mimoriadny odvod pre banky	P	59,3	84,6
12. Mimoriadny odvod regulovaných firiem	P	25,7	77,0
Konsolidačné opatrenia schválené parlamentom		306,3	1241,4
Konsolidačné opatrenia schválené a navrhnuté spolu		306,3	1653,0
-v percentách k HDP		0,4	2,2
-z toho: na príjmovej strane		306,3	1237,1
-z toho: na výdavkovej strane		0,0	4,3

Kladné číslo v prípade "príjmov" znamená, že stúpne výber vyzbieraných prostriedkov.

Kladné číslo v prípade "výdavkov" znamená, že vďaka opatreniu klesnú výdavky.

pridať zvýšenie dane z príjmu, pričom jediným šetrením na výdavkovej strane je zatiaľ obmedzenie maximálnej výmery podpory v nezamestnanosti výškou priemernej mzdy (dnes sa niektorým poberateľom vypláca vyše 1000 eur mesačne v čistom). V návrhu rozpočtu je ešte zmienka o viazaní výdavkov, ale tie sú zatiaľ rezervované na priority a nie na znižovanie deficitu.

Zlý signál do budúcnosti

Konsolidácia na výdavkovej strane tak tvorí len zlomky percenta celkovej sumy. Takýto prístup vysiela negatívny signál všetkým platiteľom daní aj potenciálnym investorom. Vláda totiž dane zvyšuje čisto z toho dôvodu, že vidí priestor na vyšší výber (vysokopríjmoví zamestnanci a firmy), ich platiteľom ale

neponúka žiadne nové alebo kvalitnejšie služby (napr. pri zvýšení dane za registráciu motorového vozidla).

Zlepšovať celkovú bilanciu verejných financií čisto zvyšovaním príjmov sa nedá robiť donekonečna. S rastúcou (de)motiváciou daňoví poplatníci totiž hľadajú nové spôsoby, ako sa plateniu daní vyhýbať, v krajnom prípade aj presunom do šedej ekonomiky. Investori naopak môžu hľadať pre

seba atraktívnejšie prostredie, ktoré sa im v iných krajinách snažia vytvoriť. Spomeňme napríklad 10% daň z príjmu právnických osôb v Maďarsku alebo plánované zníženie sadzby tejto dane vo Švédsku.

Premiér Fico nedávno vyhlásil, že vláda zaplatí za konsolidačné snahy politickú daň. Tento názor môže byť pravdivý, bude to však vina najmä zlého nastavenia konsolidačných opatrení. Vláda sa totiž nerozhodla šetriť na sebe, nepriznala plytvanie v dávkach a transferoch, ale súčasný neefektívne nastavený systém verejnej správy nechá zaplatiť daňových poplatníkov bez nádeje a indícií na rozumné reformy.

iness.sk, 19.9.2012

Švajčiarske nie

Radovan Ďurana



Podobne ako na Slovensku, ani v Švajčiarsku nie je dovolené fajčenie na verejných miestach, s výnimkou vyhradených fajčiarskych miestností.

Aby sme boli presní, v 8 kantónoch Švajčiarska sú zakázané aj fajčiarske miestnosti, ak sú miestom výkonu práce (napríklad čašníka). Výnimku majú v týchto kantónoch kluby s povinným členstvom. No v 16 zvyšných kantónoch si uplatnili výnimku, a tá sa stala trňom v oku federálnej vláde a záujmovým skupinám preferujúcim zásah do dobrovoľných rozhodnutí ľudí s cieľom ich ochrany štátnou mocou.

Švajčiari s prevalenciou fajčenia - 32% Muži

/ 28,3% Ženy - patria skôr k priemeru, a rozhodne nepatria medzi krajiny, kde by bolo fajčenie národným športom a masívnym zabíjakom (Rusko 62%) a podobne ako v iných krajinách, aj tú výskyt fajčenia postupne klesá. Víkendové referendum vo Švajčiarsku malo rozhodnúť, či sa fajčiarske miestnosti zakážu úplne. S dvojretinovou väčšinou rozhodli Švajčiari v prospech fajčenia - to jest v ponechaní práva vlastníkov reštaurácií poskytovať služby fajčiarom a ponechaní zodpovednosti na zamestnancoch (a zamestnávateľoch) za možné dôsledky ich pobytu v zafajčenom prostredí. Podľa niektorých komentátorov bol výsledok tohto referenda

aj prejavom neochoty Švajčiarov popustiť uzdy Veľkému bratovi. Toto referendum je z pohľadu Slovenska zaujímavé len v tom, že dáva tušiť, ako sa čoskoro zmení zákon aj na Slovensku.

Aj na Slovensku parlament zakázal vlastným reštauráciám poskytovať svoje služby iba fajčiarom, a teda so svojim majetkom nemôžu nakladať podľa vlastného uváženia. Parlament do reštaurácií vpustil Veľkého brata, keď zodpovednosť za prípadné zdravotné následky z navštevovania týchto zariadení (najmä pasívneho fajčenia) odobral ľuďom, a rozhodol sa ich chrániť pred ich vlastnou preferenciou tým, že prinútil vlastníkov zaria-

dení poskytovať nefajčiarske priestory. Mnohých vlastníkov tak donútil k investíciám, ktoré nezamýšľali a nezvýšili ich blahobyť. Z ekonomického hľadiska je to forma selektívnej dane. Dlhodobé dôsledky podobných krokov sú ťažko merateľné, ale predvídateľné. Posilňovanie reštriktívnych zásahov štátu do dobrovoľných rozhodnutí (kontraktov) verejnosti v oblasti fajčenia bude dodávať odvahu mocichtivým pánom regulovať čoraz širšie spektrum oblastí života. Môžeme len hádať, kedy budú zakázané rockové koncerty kvôli negatívne zdravotnému vplyvu hluku na divákov a zamestnancov organizátora...

Švajčiarske nie je významné aj z iného

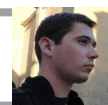
aspektu. Reštriktívna loby združujúca často až fanaticky vystupujúcich hygienikov a lekárov totiž rada používa a myslí vo veľkých číslach. Fajčenie je najdôležitejší modifikovateľný faktor rizika predčasného úmrtia a jeho elimináciou by sa ušetrilo 5,4 mil. úmrtí je ich rozhodujúci argument a táto veta z pera WHO nesmie chýbať v žiadnej vedeckej práci venovanej tabaku. A čisto pragmatický pohľad na vec hovorí, že čiastočne zlepšiť zdravotný stav pár desaťtisíc zamestnancov pred fajčením (najmä čašníkov, z ktorých aj tak veľká časť fajčí), je príliš malý benefit v podobe „predídenej“ úmrťi oproti alternatívnym reštrikciám. Ideálnou alternatívou pre lobistov je zákaz fajčenia v domácnosti –

má potenciál väčšieho počtu zachránených životov (nemusí ísť hneď o plošný zákaz, ale napr. minimálne 12 mesiacov po pôrode, keďže pasívne fajčenie v domácnosti má zvlášť u novorodencov významné dopady na ich budúci zdravotný stav). A hoci návrh na zákaz fajčenia v domácnosti ešte oficiálne nepadol, verím tomu, že v myšliach predstaviteľov tejto skupiny už má jasné kontúry. A práve nie v nedávnom referende minimálne oddialilo verejnú prezentáciu ďalších zásahov do osobného života fajčiarov v záujme ochrany zdravia. Samozrejme, len vo Švajčiarsku.

iness.sk, 24.9.2012

Prerозdeľovaním k väčšiemu bohatstvu?

Ján Dinga



Verejná správa má slúžiť pre potreby občanov, a nie občania pre potreby živenia verejnej správy.

Inštitút finančnej politiky zverejnil na svojej stránke kalkulačku, ktorá porovnáva štruktúru slovenských verejných výdavkov s inými európskymi krajinami. Ako benchmark sa tu označujú hodnoty celoeurópskeho priemeru (EU27 a EU15), našich susedov vo V4, a tiež skupina označená ako smart countries (Dánsko, Holandsko, Švédsko, Nórsko, Švajčiarsko), teda top 5 európskych krajín v rebríčku OECD Better Life.

Takéto porovnanie podielu výdavkov jednotlivých oblastí verejnej správy na ich celkovom objeme alebo na HDP môže byť zaujímavé pre fanúšikov medzinárodných porovnaní, ale jej praktické využitie naráža na prirodzené bariéry, z agregátnych čísel človek tajomstvo bohatstva nevyčíta. Používanie pojmu benchmark pri tomto porovnaní však nie je veľmi šťastne zvoleným termínom. Špeciálne v súvislosti so skupinou smart countries totiž evokuje dojem, že tieto krajiny majú výšku a štruktúru prerозdeľovania nastavenú najefektívnejšie a Slovensko by v snahe dosiahnutia vysokej úrovne verejných služieb malo túto štruktúru okopírovať, či k nej smerovať.

Štruktúra verejného sektora by mala zodpovedať spoločenskej objednávke obyvateľov daného štátu, táto sa však líši od krajiny ku krajine. Podiel dôchodcov na obyvateľstve, počet detí, či zdravotný stav obyvateľstva významne vplyvajú na štruktúru výdavkov. Ak má byť verejný sektor dlhodobou udržateľný, musí byť zároveň financovaný bez deficitu. Z výkonnosti ekonomiky teda vyplývajú aj prirodzené obmedzenia pre veľkosť verejnej správy.

HDP ako zavádzajúci ukazovateľ

Tu preto treba zdôrazniť, že porovnávanie výšky verejných výdavkov ako pomeru k HDP nie je vhodným ukazovateľom. HDP má totiž v rôznych krajinách rôznu štruktúru, jeho výšku navyše ovplyvňujú štátne výdavky a

opatrenia zvyšujúce spotrebu. Na Slovensku momentálne rastie priemyselná výroba len vďaka rastu výroby automobilov, ktorý však tvorí minimum nových pracovných miest, pričom zväčšenie stroje karosérii neplatia ani daň z príjmu ani odvody. Pri porovnaní s HDP sa môže na prvý pohľad zdať, že prerозdeľovanie je na Slovensku relatívne nízke (37,4% HDP) oproti iným porovnávaným skupinám (EU27 – 49,1% HDP; Smart countries – 47,6% HDP).

Väčší verejný sektor môže byť dôsledkom bohatstva krajiny, nie však cestou k bohatšej krajine. V konečnom dôsledku je totiž vždy financovaný len z daní a odvodov sektora súkromného. Pri podobnom porovnaní preto nestačí uviesť len podiel výdavkov na HDP, ale aj podiel výdavkov na mzdovej báze obyvateľstva, ktorá je rozhodujúca pre financovanie verejného sektora¹. Vo všeobecnosti si ľudia vyššie HDP zamieňajú s vyššími mzdami, toto však súvisí len čiastočne. Podľa Eurostatu tvorila v roku 2011 mzdová báza zamestnancov na Slovensku 37,5% HDP.

Keď si tento pomer pozrieme v perspektíve ostatných krajín eurozóny, zistíme, že menší podiel mzdovej bázy na HDP má len Grécko. 10 krajín EÚ má tento podiel vyšší ako 50% a to platí aj pre krajiny zo skupiny smart countries (okrem Nórska so 45%). Pozitívne tento ukazovateľ pre Slovensko nevzníeva ani v rámci V4, kde nás predstihuje ČR (42%) a Maďarsko (43,8%)².

Prerозdeľujeme málo alebo veľa?

Pri porovnaní verejných výdavkov k mzdovej báze zamestnancov tak miera prerозdeľo-

vania na Slovensku už nevyzerá byť taká malá – dosahuje 100% (ak by sme očistili výdavky o transfery z EÚ, tak pomer dosahuje 92%). Tento pomer je prakticky identický s priemerom EU27. Krajiny zo skupiny smart countries (okrem Dánska) majú však tento pomer nižší. U týchto krajín môžeme pozorovať vysokú mieru mzdovej bázy na HDP, ktorá je dôsledkom ich vyššej pridanej hodnoty práce.

V porovnaní so mzdovou bazou zamestnancov teda skupina múdrych krajín prerозdeľuje menej vyprodukovaného zdaniteľného bohatstva ako Slovensko. Ak by sme chceli našu krajinu priblížiť často spomínanému Švajčiarsku, benchmarková hodnota prerозdeľovania by na základe našej mzdovej bázy zodpovedala miere 22% HDP.

Efektívne fungovanie verejnej správy by malo byť primárnym záujmom každého štátu. Kauzalita medzi vyššími verejnými výdavkami a lepším štátom poskytovanými službami však neexistuje. V realite skôr dochádza k opačnému javu, keď prebujnená verejná správa prestáva riadne zabezpečovať svoje základné funkcie a ocitá sa v špirále zvyšovania výdavkov a neefektívne poskytovaných služieb.

Štát by sa preto mal sústrediť na riadne plnenie svojich základných funkcií, ktoré sú v možnostiach našej ekonomiky. Verejná správa má totiž slúžiť pre potreby občanov, a nie občania slúžiť pre potreby živenia verejnej správy.

¹Predmetom diskusie môže byť, či napríklad dane z nehnuteľností sú uhrádzané z mzdovej

Krajina	Výdavky k HDP	Mzdová báza zamestnancov k HDP	Pomer výdavkov k mzdovej báze
Slovensko	37,4%	37,5%	99,7%
Smart countries	Dánsko	57,9%	55,4%
	Holandsko	50,1%	50,9%
	Švédsko	51,3%	52,6%
	Nórsko	44,6%	45,1%
	Švajčiarsko	34,2%	58,7%
EU27	49,1%	49,2%	99,8%

Zdroj: Eurostat, 2011

vého príjmu, alebo z prenájmu nehnuteľností. Každopádne ich podiel na HDP dosahuje v EU27 1%, takže nehrajú významnú úlohu vo financovaní štátu. Rovnako dane z príjmu právnických osôb, kde priemer EÚ 27 je 2,4% a na Slovensku 2,5% HDP.

²Mzdová báza nie je medzi krajinami úplne porovnateľná premenná. Do veľkej miery na jej výšku vplýva aj miera nezamestnanosti, či počet živnostníkov, alebo vlastníkov spoločností, ktorí v iných krajinách môžu mať bežný mzdový príjem. Nemožno však pred-

pokladať, že by sa pri rozšírení bázy o tieto efekty významne pohol pomer mzdovej bázy a HDP a prekročil napríklad hranicu 42%

eTrend, 13.9. 2012

Ako sa nerobí konsolidácia

Radovan Ďurana

Ťažko nájdeme pre konsolidačný návrh slovenskej vlády na rok 2012 vhodnejší, výstižnejší výraz ako výsmech slovenských daňových poplatníkov. Alebo inak. V slovenčine dostala konsolidácia nové synonymum – je ním zvyšovanie daní.

Aby sa dodržal plánovaný deficit na rok 2012, je potrebné prijať príjmové, či výdavkové opatrenia vo výške 498 mil. eur. Vláda navrhuje opatrenia v rozsahu 600 mil. eur, vid' tabuľka.

A prečo ide o výsmech?

300 mil. eur z tejto sumy vláda zoberie priamo daňovým poplatníkom. Niektorým dobrovoľne (odhaduje sa návrat sporiteľov s odvodmi vo výške 71 mil.eur), ostatným nedobrovoľne (239 mil. eur). Rovnako osobitný odvod bánk, ani osobitná daň podnikov v regulovaných odvetviach nebude uhradená s láskou k vlasti, a štát ju má už de facto garantovanú. Nejde teda o návrh opatrení, ale len sumarizáciu už schválených opatrení. Na tejto strane rovnice už niet čo schvaľovať.

Pozrime sa ale ako chce vláda ušetriť na výdavkoch. Na miesto nakupovania dodatočnej ropy do štátnych rezerv započíta existujúce rezervy štátom vlastného Transpetrolu. Nebudeme na tomto mieste hodnotiť zmysluplnosť požiadavky EÚ na 90 dňové zásoby ropou. Otázka znie inak: Prečo sme doteraz zásoby Transpetrolu nezapočítavali a ropu nakupovali? Z dokumentu nie je jasné, čo bude po roku 2015 (vláda nás tým asi nechce zťažovať), každopádne táto „finta v účtovníctve“ nie je šetrením v pravom slova zmysle, maximálne tak lepším nakladaním so štátnym majetkom.

To isté platí pre realokáciu zdrojov v rámci ROP. Štát povie, že na konkrétny EU sponzorovaný program vyčlení XXX prostriedkov. Keď sa ukáže, že záujemcov je dosť a čerpanie ide dobre, správcovia programu sa snažia vyčerpať program na 100%. Pre úradníka verejnej správy je motiváciou minúť 100% rozpočtu, nie dosiahnuť maximum (optimum) za minimálne zdroje, ako je tomu v súkromnom sektore. 100% čerpanie sa dobre predáva, ľahšie sa žiada o opakovanie programu. Keďže však nie vždy sa podarí všetky zmluvy dotiahnuť do konca, štát pozbiera žiadostí viac ako je limit programu, aby sa náhodou nevyčerpal menej. No potom sa môže stať, že pravidlá splní viac žiadostí a nakontra-hovaný objem presiahne 100% pôvodne plánovanej sumy. Sumu presahujúcu plán musí uhradiť v celej miere štátny rozpočet a to je problém. Rozdáva-

či na Ministerstve pôdohospodárstva prisľúbili o 282 mil. eur viac, ako bolo plánované. Na to je pohotovité riešenie. Presunúť zdroje z ostatných nevyčerpaných programov do toho prečerpaného. To práve vláda schválila, a toto svoje „konsolidačné“ úsilie ohodnotila na 75,9 mil. eur (prečerpanie financované zo štátneho rozpočtu teda bude „len“ 206 mil. eur. Opäť ide o len účtovnícku fintu.

Posledné opatrenie patrí do štandardného zásobníka vlád neschopných prijímať úsporné opatrenia. Viazanie výdavkov štátneho rozpočtu, najlepšie plošné, je najprimitívnejšou formou šetrenia, ktoré nerozlišuje medzi zodpovednými a nezodpovednými úradmi. Obyčajne znamená odkladanie kapitálových transferov o ďalší rok neskôr. Ale aspoň to. Každopádne, tento jediný zaujímavý bod konsolidačného balíka vláda „objasnila“ slovami: O konkrétnej štruktúre viazaných výdavkov sa rozhodne v zmysle uznesenia vlády v priebehu septembra.

Ako sa bude šetriť, vid' posledné opatrenie, teda nevieme. A bude sa vlastne šetriť, keď vláda potrebuje 500 mil. eur a navrhnutý „konsolidačný balíček“ má 600 mil. eur? Viazanie výdavkov (jediný bod, ktorý je šetrením) je totiž plánované v objeme 120 mil. eur).

Záver

Vláda predložila konsolidačný balíček, z ktorého zvyšovanie príjmov už bolo predtým schválené, a výdavkové opatrenia buď nie sú definované, alebo predstavujú účtovné finty. Načo ho vlastne predkladala?

iness.sk, 10.9.2012



Kvantifikácia potrebných konsolidačných opatrení RVS na rok 2012 (ESA 95)		
	mil. eur	% HDP
1. Viazanie výdavkov štátneho rozpočtu	120,0	0,17
2. Realokácia zdrojov na riešenie nadkontrolácie v rámci ROP	75,9	0,11
3. Zabezpečenie núdzových zásob ropy mimo sektora verejných financií	95,0	0,13
4. Zníženie príspevkov do II. piliera a jeho otvorenie	215,0	0,30
- z toho: zníženie príspevkovej záťaže do II. piliera	143,4	0,20
- z toho: otvorenie II. piliera	71,6	0,10
5. Rozšírenie osobitného odvodu z zavedenia mimoriadneho odvodu v bank. sektore	62,4	0,09
- z toho: mimoriadny odvod	40,1	0,06
- z toho: osobitný odvod	22,2	0,03
6. Zavedenie dočasného osobitného odvodu z podnikania v regulovaných odvetviach	27,0	0,04
7. Zvýšenie poplatku pri registrácii automobilov	6,0	0,01
SUMA OPATRENÍ	601,2	0,84

Pozn.: uvádzané výšky sú vyčíslené pri zameraní na zúčtovanie daní z príjmov

Zdroj: MF SR

ECB v novom šate

Ján Dinga

Európska centrálna banka si stavia nové sídlo. A nie hocijaké. Sídlu bude pozostávať z dvoch budov (45 a 43 poschodí vysokých) spojených átriom, pričom celková cena stavby presiahne jednu miliardu eur. Prostriedky pritom pochádzajú z verejných zdrojov, čo je nepochybne dôvod zamyslieť sa nad zmysluplnosťou tohto projektu.

Ambíciou ECB je dostať svojich 2 600 zamestnancov pod jednu strechu. Pred stavbou tejto miliardovej vlajkovej lode by sme sa však mali pozrieť na alternatívu a uviesť cenu projektu do perspektívy. Ak by sme napríklad hľadali umiestnenie pre rovnaký počet zamestnancov v Bratislave, ročný pre-

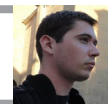


nájom by nás v moderných kancelárskych priestoroch (15 m² na zamestnanca; 15 eur/m²) vyšiel približne 7 miliónov eur. ECB by tak v jednom z bratislavských administratívnych centier mohla za cenu novej budovy pôsobiť skoro 150 rokov.

Pri dvojnásobnej cene nájmu za high endové priestory vo Frankfurte sa teda ECB táto investícia vráti za 75 rokov. Aj keď netreba kolaps eurozóny vidieť za každým rohom, takú dlhovekosť eura nepredvídajú ani najväčší optimisti.

Expanzivnosť nielen v monetárnej politike

O predraženosti projektu svedčí aj fakt, že po rovnomernom rozpočítaní zamestnancov



na každej poschodie novopostavených budov pripadá len 30 ľudí na jedno poschodie. Zaužívané koncepty open-space súkromných korporácií pritom obvykle umiestňujú na jedno poschodie podstatne viac zamestnancov. To, že pri návrhu novej budovy bolo kritérium úspornosti zrejme až na poslednom mieste, si môžete overiť na virtuálnej prehliadke budovy.

Nová budova tak akoby sa inšpirovala plytvaním a vysokou cenou budovy NBS. Pôvodný odhad ceny 800 mil. eur bol už totiž navyšeň o 25% na 1 mld. eur. Ironiou je, že podľa

ECB je tento nárast spôsobený infláciou na stavebnom trhu. Zdá sa, že cieľovanie inflácie sa centrálnym bankárom príliš nedarí, ani keď ide o ich vlastnú budovu.

Slovami člena Výkonnej rady ECB Jörga Asmussena tak ostáva najväčším benefitom tejto stavby „moderná a funkčná centrála, ktorú budú ľudia vo Frankfurte aj mimo neho vnímať ako obohatenie panorámy mesta a reliéfu Európy.“

Aj keď reprezentatívna funkcia centrál môže mať význam pre imidž súkromnej inštitúcie, nie je dôvod, aby investíciu s touto

pridanou hodnotou robila verejná inštitúcia typu centrálnej banky. Tá má totiž zo svojej podstaty plniť len verejnú službu, ktorú jej definuje zákon.

ECB síce svojim vyhlásením o neobmedzenom nakupovaní štátnych dlhopisov zadlžených krajín ukázala, že z pochybných miliardových investícií strach nemá, obyvatelia eurozóny by však mali byť obozretnjší. Oba projekty ECB sú totiž financované z našich peňazí.

iness.sk, 27.9.2012

Čo takto zbierka na štadión?

Radovan Ďurana

Premiér Fico je vášnivý hráč futbalu a evidentne aj on sám považuje absenciu reprezentatívneho štadiónu pre reprezentačné zápasy za veľký nedostatok.

Štátny stánok považuje za nevyhnutnosť, otázkou pre neho ostáva, ako ho zafinancovať: Dnes nemôžeme vynaložiť jednorazovo 40 až 45 miliónov eur na výstavbu Národného futbalového štadióna, preto sa uvažuje o tom, že by sa nastavil splátkový kalendár a dohodlo dlhodobé splácanie,“ povedal v rozhlasových Sobotných dialógoch.

Opodstatnenie štátom dotovaného štadióna sa však hľadá ťažko. Pre milióny Slovákov (a hlavne Sloveniek) je futbal ťažko pochopiteľná kratochvíľa. Nevidia dôvod, aby štát bol vlastníkom štadióna, ktorý pre potreby reprezentácie bude slúžiť niekoľko dní do roka. Investorom a vlastníkom by mal byť buď klub, futbalová asociácia, prípadne mesto, ktorí ho budú z podstaty veci využívať takmer na dennej báze. Futbalovú radosť v súvislosti s

reprezentáciou považujú za súkromnú potrebu vybranej skupiny ľudí, ktorí by si ju mali financovať. Protiargumenty sa hľadajú ťažko. Na konci dňa tak obhajcovia stánkov športu zvyknú argumentovať národnou hrdosťou, pretože argumenty o podpore športu a zdravia populácie plávajú na vode a sú veľmi ľahko priestrelné.*

Štát, ktorý berie pracujúcim občanom 50% príjmov, má však ohromné zdroje, a tak štadión sa v rozpočte stratí, bez ohľadu na tichý nesúhlas miliónov nefanúšikov futbalu. „Až keď to celé postaví a skolauduje, potom štát začne dávať proporcionálnu časť sumy,“ povedal premiér a skonštatoval, že keďže nejde o jednorazový výdavok, tak ho to teraz vôbec netrápi.

Vysoká miera zdaňovania a prerozdeľovania mení kultúru rozmyšľania. Ľudia sa s každou potrebou obracajú na štát, lebo vedia, že ak budú šikovnejší ako tí druhí, ujde sa im kus z 27 mld. eur balíka verejných výdavkov.

Ešte pred pár desiatkami rokov by sa otázka štadiónu riešila úplne inak. Vyhlásila by sa zbierka a štadión by sa staval týmto spôsobom (výnimky čiastočne existujú aj dnes). Verejnosť by tak priamo hlasovala o tom, či reprezentačný stánok potrebujeme, alebo nie. Ak má vrcholový futbal na Slovensku 1 mil. fanúšikov, tak štadión by nebol problém postaviť. 50 eur by predsa obetoval z vlastného vrečka každý milovník vzrušujúcich zápasov slovenskej reprezentácie.

*Vplyv reprezentačného športu na zdravotný stav obyvateľstva je zanedbateľný, ak už má štát zdaňovať ľudí za účelom podpory športu (s ohľadom na zdravotné benefity), tak ďaleko vyššia pridaná hodnota spočíva v podpore pohybových aktivít na školách (tým sa nemyslí budovanie ihrísk pri príležitosti vládnych výjazdov...).

iness.sk, 26.9.2012



Mezinárodní letní škola 2012

Radovan Ďurana z INESS prednášal dňa 17.8. 2012 pre 25 študentov zo štyroch krajín na medzinárodnej letnej škole „Classical Liberalism in Philosophy, Economics and Politics“, ktorú organizovali Vysoká škola CEVRO Institut a Ohio University v Prahe. Jeho prezentáciu si môžete pozrieť tu.

CEVRO Institut otvára zaujímavý bakalársky odbor Hospodárska politika, ktorý ako jeden z mála českých programov dáva priestor aj

rakúskemu pohľadu na ekonomickú vedu a jej využitie v hospodárskej politike. Viac informácií nájdete tu.



Tragédia duševného vlastníctva

Taký bol názov prednášky Richarda Ďurana z INESS na Letnej akadémii Mises institutu 2012, ktorý sa konal v dňoch 23.-26. augusta 2012 blízko Znojma v Českej republike.

Vysvetlil v nej, prečo je koncept duševného vlastníctva len spôsobom garancie duševných monopolov, ktoré by mali byť odmietnuté rovnako ako monopoly a privilégia v materiálnom svete.

Na podujatí pre 36 účastníkov prednášalo

viacero zaujímavých rečníkov, spomeňme napríklad prof. Josefa Šímu, rektora vysokej školy CEVRO Institut (prednášal aj na našom Seminári rakúskej ekonómie), či Mateusza Machaja z poľského Instytutu Misesa alebo Petra Macha, predsedu Strany svobodných občanů.

Všetky prezentácie na stiahnutie nájdete tu.



Esejistická súťaž - Aká je cena štátu a kto ju platí?

INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz vyhlasuje v spolupráci s **Nadáciou Intenda** esejistickú súťaž pre študentov stredných škôl na tému:

Aká je cena štátu a kto ju platí?

Priemerný pracujúci človek odvedie takmer 50% z ceny svojej práce (hrubá mzda plus odvody platené zamestnávateľom) vo forme daní a odvodov štátu. Zároveň však získava verejné služby a statky v podobe bezpečnosti, ciest, kultúrnych podujatí, či rôznych foriem sociálnych dávok. Nie všetci však dostávajú služby v rovnakej hodnote. Niektorí do spoločnej kasy prispievajú viac, iní menej. Niektoré verejné služby zďaleka nedosahujú požadovanú kvalitu, iné služby zase občania nepožadujú vôbec, či v menšom rozsahu.

Témou esejistického súťaže je finančný vzťah občana a štátu. Mnohé údaje, ktoré sa študentom môžu pomôcť zorientovať v problematike sú dostupné na **www.cenastatu.sk**. Inšpiráciou pre eseje by mali byť nasledovné otázky:

Koľko prispievajú na chod štátu moji rodičia a akú protihodnotu získavajú?

V ktorých oblastiach by mal štát míňať viac a v ktorých by mal ubrať?

Kde naše mesto alebo obec plytvá zdrojmi, a naopak kde by malo investovať?

Ktoré výdavky štátu alebo mesta majú minimálny prínos a ich zrušenie by nikomu nechýbalo?

Podmienky súťaže

1. Uchádzač musí byť študentom strednej školy. Nepodpísanú esej zašle e-mailom (ako dokument formátu.doc alebo .rtf alebo .pdf) na adresu **esej@iness.sk** najneskôr **do 31. októbra 2012**. Uchádzač zároveň v tele e-mailu uvedie o sebe základné údaje (meno a priezvisko, názov školy, ktorú navštevuje, ročník, adresu bydliska, e-mail a telefonický kontakt). Základné údaje nesmú byť uvedené v tom istom dokumente ako esej.

2. Esaj musí byť napísaná v slovenskom jazyku, musí sa týkať vyhlásenej témy a uvedených okruhov a jej rozsah nesmie presiahnuť **1500 slov** (2-3 strany)

3. Esaje bude porota hodnotiť bez znalosti informácií o identite autora.

4. Porota bude zostavená z vybraných analytikov inštitútu INESS a zástupcu Nadácie Intenda, ktorá súťaž podporuje

5. Porota bude hodnotiť obsahovú úroveň eseje vo vzťahu k vyhlásenej téme. Porota bude zohľadňovať aj zrozumiteľnosť textu a štylistickú stránku eseje. V prípade, že autor eseje pri jej písaní čerpal či citoval v eseji akékoľvek externé zdroje, je povinný ich v práci korektne uviesť.

6. Vyhlasovateľ súťaže si vyhradzuje právo neobsadiť ocenené miesta v prípade, že prihlásené práce nebudú dosahovať požadovanú úroveň a zhodne sa na tom porota. Víťazná esej bude vyhlásená v priebehu me-

siaca November 2012

7. Všetci uchádzači zaslaním eseje do súťaže zároveň vyslovujú súhlas s ich publikovaním a uvedením ich mien ako autorov eseje. Na webstránke INESS budú zverejnené eseje, ktoré sa umiestnia na prvých troch miestach a v prípade rozhodnutia poroty aj ďalšie vybrané eseje. Víťazná esej bude uverejnená v mesačníku Market Finess a v mienkotvorcom médiu, ktoré bude partnerom súťaže.

Ceny pre súťažiacich

1. miesto: Notebook v hodnote 500 eur

2. miesto: Tablet v hodnote 300 eur

3. miesto: Mobilný telefón v hodnote 200 eur

Esejistickú súťaž podporuje Nadácia Intenda

Slávnostné vyhodnotenie a medializácia

Slávnostné vyhodnotenie súťaže a odovzdávanie cien sa uskutoční v rámci niektorého z podujatí INESS.



INESS na Mont Pelerin Society v Prahe

Richard Ďurana z INESS prednášal dňa 4.9. 2012 na svetovom stretnutí Mont Pelerin Society, ktorý sa tento rok uskutočnil v Prahe.

Mont Pelerin Society, ktorá sa do slovenčiny prekladá aj ako montpelerinská spoločnosť, je prestížna uzavretá spoločnosť ekonómov (8 nositeľov Nobelovej ceny), filozofov, historikov a intelektuálov, ktorú v roku 1947 zakladali napr. Friedrich Hayek, Karl Popper, Ludwig von Mises, George Stigler či Milton Friedman.

Na tohtoročnom stretnutí sa zúčastnilo cca 350 účastníkov, medzi rečníkmi boli napríklad prezident ČR **Václav Klaus**, **Allan Meltzer**, **Sam Peltzman**,

Jesús Huerta de Soto, **Guido Hülsmann**, **Peter Boettke**, **James Tooley**, **Enrico Colognatto**, **George Selgin** a mnohé ďalšie

známe osobnosti.

Richard Ďurana komentoval paper viceguvernéra ČNB **Mojmíra Hampla** venovaný



INESS na konferencii Future of European Integration

Radovan Đurana dňa 6.9.2012 prednášal na pražskej konferencii organizovanej Európskym liberálnym fórom s názvom: Future of European Integration: The impact of the financial crisis on European solidarity.

V paneli zameranom na analýzu poučení z prebiehajúcej krízy predniesol príspevok a diskutoval s ostatnými panelistami: Frank

Hoffmeister, Deputy Head of Cabinet to Commissioner, Karel De Gucht, DGTrade, Luděk Niedermayer, Economist, Deloitte, Česká republika, Iliya Lingorski, Executive Director, LIPA, ELF member organisation, Bulharsko. Na podujatí sa zúčastnilo zhruba 50 účastníkov, medzi ktorými nechýbali predstavitelia politických strán, think tankov, či ambasád.



Pro/Anti Market

PRO MARKET

Švédsko znižuje daň z príjmu

Švédska vláda vo štvrtok oznámila, že návrh rozpočtu na rok 2013 bude obsahovať zníženie dane z príjmu právnických osôb z 26,3% na 22%

Podľa vyjadrenia vlády je „dôvodom snaha o zlepšenie prostredia na vytváranie nových pracovných miest a investícií vo Švédsku. Očakávame, že významné zníženie dane z príjmu právnických osôb posilní investičný potenciál a švédsky rast.“

Švédsko už svoju daň z príjmu pre právnické osoby znižovalo. Najskôr v roku 1993 znížilo jej sadzbu z 30% na 28%, v roku 2009 nasledovalo zníženie na 26,3%.

Vláda tiež oznámila, že priemerná daň z príjmu právnických osôb v EÚ je 23,4%, zatiaľ čo priemer v krajinách OECD je 25,5%. S navrhovanou zmenou sa preto Švédsko dostane bod priemernú výšku tejto dane v EÚ. Zmena by mala vstúpiť do platnosti od 1. januára 2013.

Addendum 14.9.: Pre úplnosť dodávame, že v Švédsku naďalej ostáva v platnosti daň z dividend vo výške 30%, táto daň sa na Slo-

vensku neuvažuje. Celkové zaťaženie príjmu tak vo Švédsku klesne na 45,4% (pre porovnanie, v Dánsku dosahuje 56,5%).

ANTI MARKET

Chceme väčšiu kontrolu z Bruselu?

26 obetí metylalkoholu robí prievan na českej politickej scéne.

Absolútny domáci zákaz predaja tvrdého alkoholu bol doplnený o zákaz exportu. Zaujímavé však je, ako česká vláda zákaz exportu zdôvodnila. Zjednodušene, ak by export nezakázala, spravila by to Európska komisia. Taký krok z Bruselu má ale svoje úradnícke pravidlá, najmä pri jeho zrušení. Premiér Nečas hovoril o hrozbe 2 mesiacov a potrebnom súhlase mnohých krajín. A tak šikovná česká vláda radšej zákaz uvalila náhle sama, lebo mala „overené“ informácie, že Brusel zákaz exportu už chystá. Toto nie je vtip: Vláda v záujme ochrany vlastných exportérov uvalila zákaz na ich export. Tvrdí totiž, že o pár dní uvedie metylalkoholovú aféru do takého stavu, že na plošné zákazy nebude dôvod. EK zavedenie zákazu exportu vraj ocenila, ale vyvrcholenie na záver: Uvoľnenie prohibície exportu podmieňuje svojim súhlasom.

Tento postup núti k zamysleniu, kto za koho vlastne kope.

1.Chcel skutočne Brusel zabrániť exportu?

2.Je Brusel priateľ, či nepriateľ?

Princíp subsidiarity hovorí, že Brusel by mal zasahovať vtedy, keď si členské krajiny so svojimi problémami nevedia rady. Najprv definícia problému: Ako vieme, metylalkohol priotrúvil pár ľudí na Slovensku, podľa posledných informácií nikto nezomrel a dokonca nikto už nie je ani v špitáli. Iné krajiny úmrtia nehlásili. Ide teda o problém, ktorý by mala riešiť nadnárodná inštitúcia?

Existuje predpoklad, že krajiny si nevedia rady s daným problémom? V relatívne rýchlej dobe po prepuknutí aféry zaviedlo Poľsko a Slovensko zákaz dovozu tvrdého z Česka, Nemci vyhlásili celorepublikové varovanie pred alkoholom z Česka. Problém sa zdá už nešíri za hranice, resp. ak áno, tak rozhodne nemá epidemický charakter. Aféra sa evidentne dotýka lokálnych predajcov v konkrétnych regiónoch Česka, prípadne pohraničných oblastí. Dôvody, prečo by napríklad Becherovka nemala cestovať do Holandska, sa hľadajú ťažko. Zákaz exportu je mimoriadne tvrdé a z pohľadu existujúcich problémov zbytočne represívne opatrenie.

Prečo by mal teda Brusel zasahovať? Snáď dôjde k vysvetleniu. Argumenty pre zásah sú slabé a situácia budí dojem, že bruselského strašiaka si vláda vymyslela sama. To samozrejme nie je dobrá správa. Ide o významný zásah do podnikania ľudí, ktorí vedú preukázať kvalitu a pôvod svojich tovarov. Uvidíme, či a koľko exportéri vysúdia od českej vlády.

Avšak ani druhá alternatíva, keď by Brusel bol skutočne pripravený zákaz uvaliť, nevieš nič dobré. Krok českej vlády pripomína postoj previnilého (utláčaného), ktorý pred hrozbou väčšieho trestu si radšej naseká sám. Takto partnerský vzťah nevyzerá. Zákaz exportu zo strany EK by bol významným zásahom do princípu subsidiarity, samostatnosti členských štátov, silný prejav moci nevolenej inštitúcie. Bola by to taká malá ochutnávka, kam môže dospieť ďalšia centralizácia EÚ?



JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline?

Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom, ktorú si v INESS môžete zakúpiť za 3,99 eur.



PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS

Rok 2011, 160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,50 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.